

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

iv. De origine, definitione, & diuisione excommunicationis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

gladio temporalis ad correctionem maiorum; ita & prælati ecclesiæ, excommunicatione tanquam gladio spirituali uti debet, ut eo contumaces in officio contineant, & ecclesiasticam disciplinam tueantur. Atque hi sunt duo gladii, scilicet, civilis, & spiritualis, quos Lucæ 22. Christus dixit satis esse ad Christianam familiam gubernandam, ut interpretatur. Sotus in 4. distin. 22. qu. 1. art. 1. versic. Eadem veritas.

11. Nono dicitur *Virga ferrea*; Sic enim eam vocat Sanctus Hieronymus epist. 58. dicens; *Miror Sanctum Episcopum, in cuius parochia esse presbiter dicitur, acquirere furori eius, & non virga Apostolica, virgaque ferrea confringere vas vitule, & tradere in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat.* Sic autem dicitur; quia nulla alia censura ecclesiastica sic apta est hominum audaciam, & superbiam comprimere, & confringere, ut est excommunicationis pena.

12. Decimo appellatur *Nervus ecclesiasticæ disciplinæ*; Sic enim vocant eam Innocentius III. in c. cum inter, de consuetu. & Clemens V. in Clem. 1. de sent. excom. Sicut enim nervus membra corporis simul iunguntur, quod munia, & officia sua obeant, ita Christi fideles hæc ecclesiastica censura in officio suo continet, ut tradit Vgol. de eccl. censur. Tab. 1. cap. 12. num. 3. & cap. 27. §. 3.

13. Undecimo, *Maxima omnium penarum* dicitur, quæ est in ecclesiis; ita enim testatur S. Augustinus de corrept. & gratia cap. 15. & refertur 2. 4. q. 3. c. corripiantur. & glossa ibi. & idem August. lib. 1. contra aduers. legis & prophet. cap. 17. quem refert Sotus 4. distin. 22. q. 1. art. 1. versic. Est ergo, ait; *Gravius esse hominem excommunicari, quam si gladio ferretur, flammis excureretur, feris subigeretur.* Et tract. 27. ad cap. 6. Ioannis, & habetur 1. 1. q. 3. c. Nihil ait Augustinus; *Nihil sic debet formidare Christianus, quam separari à corpore Christi. Si enim separatus à corpore Christi non est membrum eius: Si non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius.* Quod autem maxima pena sit, pluribus tradit Panorm. in capitul. cum sit generale, num. 9. de foro compet. & in c. olim inter, num. 10. de restitu. spoliat. & in ca. postulasti, num. 5. de Iudæis, & colligitur ex cap. Sacro, de sent. excom. vbi glossa in verb. tantam. Merito autem maxima pena dicitur, tum, quia priuat nos bonis spiritualibus, quæ temporalibus longe præstantur, tum quia grauis pena est, inter homines esse, & ipsorum commercio priuari, ut dicitur in l. Hi, qui sanctam, C. de apostat. id quod efficit excommunicatio maior, cap. 1. de except. lib. 6. & ibi glossa in verb. communibus, tum, quia excommunicatio non solum tanquam Ethnicus & Publicanus a populo & templo Dei separati habentur, Matth. 18. sed peioris longè conditionis sunt, ad mensuram enim paganorum si quis ire voluerit, sine ulla prohibitione permittitur, at verò cum excommunicato, neque orare, neque loqui, neque vesci licet. 1. Corinth. 5. & Can. Ad mensuram, cap. excommunicatos. & cap. cum excommunicato, & cap. Qui communicauerit, 1. 1. quæst. 3. & cap. infideles, 23. quæst. 4. tum quia excommunicatus traditur Sathana, 1. Corinth. 5. & c. audi, & c. omnis Christianus, 1. 1. quæst. 3. vbi dicitur, *Omnis Christianus qui a Sacerdotibus excommunicatur, Sathana traditur, quomodo; scilicet, quia extra ecclesiam diabolus est, sicut in ecclesia Christus; ac per hoc quasi diabolo traditur.*

14. qui ab ecclesiastica communione remouetur. Recite igitur omnibus alijs penis excommunicatio maior, & grauior est, quo sensu in cap. cum non ab homine, de iudic. Celestinus I I ait; *ecclesiam post anathema latum, non habere ultra quid faciat, hoc est maiorē penam non habere.* Quæuis enim pro crimine aliquando tradit quem curiæ seculari, ut pro crimine hæresis, in cap. excommunicamus, 1. & 2. de hæret. & in cap. ad abolendam, tit. eod. & in falsante literas Apostolicas cap. ad falsarium, de crim. falsi, & c. nouimus, de verb. signif. Aliquando etiam penam damnationis ad carceres infligit, ut in c. excommunicamus, 2. de hæret. & in c. Quamuis, de penis lib. 6. Aliquando etiam imponit feruitis penam, ut c. Eos, distin. 32. & in c. cum multa, 1. 5. q. 8. Aliquando etiam penas verberum infligit fustigatur enim quis etiam propter crimens, sic enim clericus ebrius corporali supplicio castigatur, c. fin. dist. 35. vbi

glossa ait, in verb. aut corporali, quadraginta ictibus castigandum esse, & c. 1. de calum. similis pena calumniatori infligitur. His tamen omnibus grauior est excommunicatio; illæ enim corpus tantum lædunt & cruciant, hæc animam punit, & bonis spiritualibus, nimirum, Sacramentis ecclesiæ & communione Christi fidelium priuat, vnde ab Anthero Papa, & a S. Hieronymo in epi. ad Heliodorum, *Spiritualis animaduersio* appellatur, id quod etiam docet glossa in c. Auaritie in verb. spiritualibus, de elect. lib. 6. & nos supra declarauimus.

15. Ex hætenus dictis colligitur qualiter intelligendi sint Doctores qui excommunicationem varijs penis civilibus comparant; Nam Glossa iuris civilis, Insti. de ca. dimin. in §. Media, affirmat excommunicatos æquiparari possijs quibus interdicta sunt aqua & ignis; quia sicut is cui interdicitur aqua & ignis, recipi non poterat, nec ei subueniri, ita, nec excommunicatus. Alij vt Bart. in l. 2. de publ. iudic. existimat æquiparari deportato quia sicut deportatus ciuitatem amittit nec a suis recipi debet. Quidam ff. de pen. ita nec excommunicatus, arg. ca. Sicut Apostoli, cum trib. seq. 1. 1. q. 3. Alij vt gl. in c. pastoralis, §. verum, in verb. Subtrahuntur, de appell. & Ioan. And. in ca. decernimus, de sen. excom. lib. 6. excommunicationem penæ relegationis comparant eo, quod sicut relegatus, licet excludatur a ciuitate, iura tamen ciuilia retinet, l. 4. & in l. relegatorum, §. hæc est differentia, ff. de interdictis, & relegat. Sic etiam excommunicatus, licet recipi non debeat, tamen iura sua retinet; & hanc glossam sententiam sequutus est Steph. Costa, repet. in rubr. de sent. excom. lib. 6. num. 21. Sed vt recte notant Panorm. in c. pastoralis §. verum, num. 19. Steph. Costa, vbi supra, & Vgol. de cens. eccl. Tab. 2. c. 25. §. 2. licet similitudo hæc excommunicati, cum præfatis in aliquibus valeat, in alijs tamen est falsa; Nam quo ad temporalia omnino falsa est, quia nec aqua, nec ignis omnino excommunicatis interdicta sunt, cum in necessitate excommunicatis subuenire liceat. Vt docet glossa in c. cum desideres, verb. excommunicationis penam, de sent. excom. & habetur in c. Quoniam multos, 1. 1. q. 3. aqua tamen & igni interdictis succurrere non licet. Deinde deportatus perdit ciuilem libertatem, & omnia quæ sunt iuris ciuilis vt l. Quidam, ff. de penis, excommunicatus vero ista omnino non perdit immo potest donare secundum communem opinionem, & testari de bonis suis vt notat glossa, cū Ioan. Andr. in c. decernimus, de sen. excom. lib. 6. & fufius declarat Panorm. in c. veritatis num. 22. de dolo & contumacia, vbi citat pro hac re Feder. conf. 71. & Bart. in l. Si queramus, ff. de testam. & Ioan. Andr. in c. Pia, de except. lib. 7. Et denique relegato non denegatur communio hominum, nec Sacramentorum, secus in excommunicato; & quia potest quis relegari respectu certi loci, l. relegatorum, ff. de interdict. & releg. at vero excommunicatus in vno loco vbiq. vitatus est. Pan. in d. c. pastoralis, §. verum num. 19. de appellat. & in c. 1. de raptor. & in c. 1. ad reprimendam, num. 3. de offic. iud. ordin. habetur in c. curæ 1. 1. q. 3. Quoad aliqua tamen excommunicatio illis penis comparari potest; Primo quidem, quia sicut deportati relegati, & aqua & igni interdicti, extra suam patriam eijciuntur, ita excommunicatus extra ecclesiam eijcitur. Secundo quia sicut illi, in eisdem locis vnde eijcti sunt commo- dum reportare nequeunt, ita nec excommunicatus ecclesiæ fructibus frui potest. Tertio, sicut illi in locis vnde eijcti sunt, non debent recipi; ita nec excommunicatus in vl parte ecclesiæ recipi potest cum ab ea expulsus sit. Quælis ergo & quanta pena sit excommunicatio, & quibus nominibus appelletur, hætenus dictum sit.

De origine, definitione, & diuisione Excommunicationis. Cap. III.

S Y M M A R I U M.

1. Excommunicationis umbra quodam & vestigium fuit in statu legis naturæ.

2. Electio

- 2 Eiectio Adg ex Paradiso umbra fuit eiectionis excommunicatorum ex ecclesia.
- 3 Huius etiam vestigium fuit apud Gentiles, maxime apud Romanos, & Gallos.
- 4 Censura excommunicationis figura etiam olim apud Iudaeos erat.
- 5 Excommunicationis propria ratio, nec apud Gentiles, nec apud Iudaeos fuit, sed haec solum est in ecclesia non solum legis, & quare.
- 6 Excommunicandi potestatem, ecclesiarum prelati pro occasione oblata, ab ipsis Apostolorum temporibus exercuerunt.
- 7 Eam etiam Apostolus Paulus aliquoties exercuit.
- 8 Excommunicatio diuersa ratione, tum de iure Diuino, tum etiam de iure humano positiuo esse dicitur.
- 9 Excommunicationis definitio communiter a Doctoribus tradita, nomen potius quam rem ipsam explicat.
- 10 Excommunicationis definitio verior ab auctore assertur, & explicatur.
- 11 Excommunicationis capax non est, qui baptismum non recepit.
- 12 Triplex bonum in communicatione, & participatione ecclesiae, & fidelium acquiritur, & quodnam illud sit.
- 13 Excommunicatio maior solum conuersationis exterioris, & receptionis Sacramentorum bono priuat; charitatem vero non aufert, sed per peccatum mortale commissum ablatam eam esse praesupponit.
- 14 Quo sensu ecclesiam per excommunicationem non damnificare hominem, sed ostendere damnificatum, S. Bonaventura, & Gabriel docuerunt.
- 15 Glossa affirmans excommunicationem iustam, quoad Deum parum aut nihil operari, cautè omnino legenda est.
- 16 Lutherus excommunicationem penam tantum externam esse censuit, & diligendam magis quam timendam.
- 17 Ecclesia per iustam excommunicationem quibus bonis spiritualibus, & internis homines priuet.
- 18 Excommunicatio varijs modis diuiditur, scilicet, in maiorem, & minorem, & cur maior, & minor appelletur.
- 19 Excommunicatio, simpliciter & absolute in iure, vel ab homine prolata, de maiori intelligitur & quare.
- 20 Excommunicatio maior, alia iusta, alia iniusta est, & quae ad iustam requirantur.
- 21 Excommunicatio quaedam valida est, quaedam innaturalis.
- 22 Excommunicatio alia est a iure, alia ab homine; illa est perpetua, non sic ista.
- 23 Excommunicatio lata ab homine, & generalis, & specialis esse potest.
- 24 Excommunicationum quaedam reseruate sunt, quaedam autem non reseruantur, & quis ab utrisque absolueri valeat.

1 **Q**uamuis excommunicatio nonnullis res aut noua, aut non tam antiqua visa sit, alij tamen rem vetustiore esse docent, quam vulgò creditur. Siquidem huius ecclesiasticae pene species quaedam & umbra fuit etiam in statu legis naturae; nam Adam ad modum excommunicationis prohibitus est ab usu ligni scientiae, Domino dicente: *Videte, ne forte sumatis de ligno vite, & de Paradiso eiectus est, Gen. 3.* Vnde & excommunicatus, vocatur in c. Ad mensam, versic. Haec sententia, 11. q. 3. & clare S. Hieronymus in c. 6. Osee. Hanc eiectionem excommunicatorum ex ecclesia, similè esse dicit eiectioni Adae ex paradiso, quod idem tradunt expresse Fraciscus Arias de Valderas, repet. in c. porro, de sent. excom. numer. 4. & Henriquez lib. 3. de penit. ca. 4. §. 4. litera O. & lib. 13. de excommunicat. c. 2. §. 4. litera L. Sed & apud Gentiles, vestigiū huius fuit maxime apud Romanos, cum videlicet aliquis

ob perpetratum nefandum aliquod facinus Diti deuotebatur, siue diti; dicebat enim diti erant Furia: infernales, & talis (vt tradit Dionysius Halicarnassius lib. 2.) poterat a quolibet impune occidi. Sic etiam apud Gallos, si qui eorum Sacerdotibus, qui a Druy Rege IV. Celtarū, Druyda dicebantur, non paruissent, sacrificijs iisdem interdicerentur. Quae poena apud illos grauissima fuit, nam quibus sic interdictum erat, ij in numero sceleratorum habebantur, & ab iisdem omnes discedebant, aditum, sermonemque fugiebant, rati nimirum, quacūque leui cum eis communicatione eorum contagione affici; insuper nec ijs ius petentibus reddebatur, nec etiam honos vllus exhibebatur, vt fufius scribit Caesar, comment. de bello Gallico li. 6. quem locum refert Andreas Tiraquel, lib. 1. de vtroque retractu, par. 1. glof. §. 1. num. 27. cum sequen. Idem de alijs gentibus testantur Plato, lib. 9. de legib. prope finem, & ibi Marfil. Ficia. & Alexan. ab Alex. lib. 3. Genial. dierū, cap. 5. Plin. lib. 16. cap. 44. Vgolin de eccles. censur. Tab. 2. c. 33. & ex Theologis Cornel. Ianfenius in Concord. capitulo 78.

4 *Apud Iudaeos etiam vt recte notat Sotus 4. dist. 22. q. 1. artic. 1. versic. Ad haec & in antiqua lege huius censuræ, id est, excommunicationis figura quaedam fuit, in leprosis qui extra castra excluderentur, Leui. 14. & Num. 5. Si enim ad cauendam corporis cōtagionem illi tunc è castris sunt eiecti: multo æquius ad cauendam spiritualem labem haereticis, & alij rebelles ex ecclesia eieciuntur. Exemplum etiā fuisse videtur Ioa. 9. vbi hanc poenam comminati sunt eis, qui Iesum confiterentur esse Christum. Quae etiam poena afficiendos fore Apostolos Christus praenixit, dicens: *Abij; Synagogis facient vos. Ioa. 16.* Vnde de Cyril. lib. 6. cap. 10. Ioa. ait; *Magnam reuera apud Iudaeos opprobrium ducebatur, si quis de Synagoga eieciens; sicut enim nunc homicidæ, vel adulteræ, vel ceteri capitalibus criminibus rei ab ecclesia pelluntur: ita tunc confessores Christi a Synagoga Iudaeorum eliminabantur.* Haec ille. Apud Essenos quoque teste Iosepho lib. 2. cap. 7. de bello Iudaico, terribilis fuit excommunicationis vestigium: ita enim: *Deprehensos in peccatis a sua congregatione depellunt, & qui taliter fuerit condemnatus, miserabili plerumque morte consumitur. Illis quidem ritibus & Sacramentis obligatus, neque capere ab alijs oblatum cibum potest; herbas vero pecudum more decerpens & fame excessus per membra corrumpitur. Ob quod etiam plerumque miserati, extremum spiritum agentes receperunt: sufficientem pro peccatis eorum, quae usque ad mortem adduxerit poenam iuisse consentos.* Haec tenus Iosephus.*

5 *Ceterum vt recte monent Sotus vbi supra, & Henriquez, lib. 1. c. 2. in fine, & Vgol. loco citato, apud Gentiles, aut Iudaeos propria excommunicationis ratio & vis non fuit, vt tradunt S. Tho. in addit. 3. par. q. 19. art. 7. & q. 22. art. 6. Mart. Ledesm. 2. q. 29. art. 7. cum excommunicandi potestas a clauibus descendat, quae legis naturae, aut veteris Sacerdotibus non inerat; sed potestatem hanc Christus ecclesiae suae tradidit Mat. 18. vbi Christus loquitur de correctione fratris delinquentis, & concludit. *Si autem ecclesiam non audierit sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Vt docent Durand. in 4. dist. 18. q. 3. num. 6. Bon. 4. dist. 18. in ult. par. dist. q. 1. in principio. S. 1. ho. in addit. 3. par. qu. 2. art. 2. & post hos Adrianus in 4. tract. de Clauibus arti. 3. vbi ait: *Doctores excommunicationis fundamentum trahere ex illo Mat. 18. Si ecclesiam non audierit &c.* Qui sanè locus id ipsum manifeste probat, neque enim terminus illic est de euitado & fagiendo aliquo priuata auctoritate, sed publica prelati sententia; Siquidem postquam dixerat: *Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus;* auctoritate ecclesiae, id est, prelati, illum ex cōsortio hominum eiectum, fugiendum monet; quod etiam subsequenti verba declarant ait, enim Christus: *Amen dico vobis, quacūque ligaueritis super terram erunt ligata & in caelis.* Ac si diceret si contumax & rebellis quis fuerit, si ecclesiam non audierit, si ecclesiae prelati inobediens sit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus. Et si queras qua auctoritate talem declinare debeas, statim subditur petitioni responsio, *Quacūque ligaueritis, &c.* Quia per ecclesiasticam potestatem Praelati ligatus est, sit tibi sicut ethni-*

Ethnicus, & publicanus. Excommunicandi proinde aucto-
ritas a Christo tradita est, id quod discretis verbis tradit S.
Chrysof. hom. 4. in ca. 2. Epistole ad Hebræos, & refertur
in c. Neimo contemnat, 1. r. q. 3. vbi dicitur; *Nemo contem-
nat vincula ecclesiastica; Non enim homo est, qui ligat, sed
Christus, quæ vobis hanc potestatem dedit, & dominos fecit ho-
mines tanti honoris.*

- 6 Hanc excommunicandi potestatem a Christo ecclesie
traditam ecclesiarum prælati pro occasione oblata, ab ip-
sis Apostolorum temporibus exeruerunt; Nam ipsemet
7 Paulus, dum illum fornicarium Sathanae traderet, 1. Cor.
5. illum excommunicauit: hoc enim est, *tollere eum de me-
dio, seu tradere Sathanae.* Id quod tanquam ecclesie præla-
tus fecit, vt verba ipsa manifestant, *Ego iudicauis eum vir-
tute Domini nostri Iesu Christi, tradere huiusmodi hominem
Sathanae, &c.* Quasi diceret, Ego tanquam iudeus, potesta-
te mihi tanquam iudici a Domino nostro Iesu Christo tra-
dita, excommunicationis sententiam in eum protuli, &
* tradidi eum Sathanae. Cum enim homo per excommu-
nicationem abiciatur a cætu fidelium, quicquid est extra
hunc cætum, Sathanae est, & ad Sathanae pertinet, vt habe-
tur in c. omnis Christianus, 1. r. q. 3. Idem docent Patres, vt
Orig. hom. 2. in c. 2. Iud. & refertur in c. Audi. 1. r. q. 3. di-
cens; *Non solum per Apostolos suos Deus tradidit delinquenti-
um in manus inimicorum, sed & per eos, qui ecclesie præsi-
dent, & potestatem habent non solum soluendi, sed & ligandi.
Traduntur autem peccatores in interitum carnis, cum pro
delictis suis a corpore Christi separantur.* Eodemque modo
exponit hanc locum omnes expolitores tum Græci, tum
Latini, & etiam Tertul. lib. de pudicitia, c. 1. 3. & 20. H. l. in
Psal. 118. Hier. in Ezech. 2. 17. Ambr. lib. 1. de penit. cap. 1. 4.
Aug. lib. de fide, & operib. c. 26. Eadem etiam excoicandi
censura ad coerendam contumaciam delinquentium vsus
est Paulus sepe aliàs, vt 1. Tim. 1. dum duos illos Hæreti-
cos Alexandrum, & Hymenæum dicit, *se tradidisse Sathanae,
vt discerent non blasphemare.* Et 1. Theosal. 3. ait. *Quod
si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hanc notate,
& non commisceamini cum illo, vt confundatur.* Et Titu. 3.
*Hæreticum hominem post unam, & secundam correptionem
deuita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, & delin-
quit, cum sit proprio iudicio condemnatus.* Vnde apparet huc
excommunicandi vsum nec nouum esse, nec inane inuen-
tum esse ecclesie, sed habere solidum, & firmi fundamentum
in doctrina Christi, & Apostolorum. Nunquam hanc
excoicandi potestatem ecclesia sibi vsurpasset nisi intelli-
geret eam a Christo sponte suo sibi traditam fuisse, vt plu-
ribus contra hæreticos docent, & demoueat Io. Rossen-
sis contra Lutherum art. 23. Ioan. E. Kius in Enchirid. art.
21. Alph. a Castro lib. 7. de hæres. in verb. excomm. Adrianus
Papa VI. in 4. Sent. tract. de Clausibus, art. 3. Albertus
Pighius lib. 5. de Eccl. Hierarchia, c. 2. Sotus in 4. d. 22. q.
1. art. 1. Couar. in c. Alma mater, de sent. exc. li. 6. in 1. p. rele.
in initio, & 1. r. q. 3. per totum referuntur Patrum auctoritates.
- 8 Ex dictis etiam colligi potest responsio ad illam qua-
sitionem, quæ inter Theologos controuertitur: An scilicet
excoicatio de iure diuino, vel potius humano sit; Quidam
enim existimant iure diuino excommunicationem ferri cõ-
tra hominem conuictum hæreticum, propter illa S. Pauli
verba, titu. 3. *Hæreticum hominem post unam, & secundam
correctionem deuita.* Et 2. Theosal. 3. *Subtrahatis vos ab om-
ni fratre ambulante inordinate.* Et 2. Ioan. 1. *Si quis venit ad
vos, & hanc doctrinam scilicet illam veram qua Apostolus
docuit non affert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei
dixeritis.* Qui enim dicit illi Aue, communicat operibus eius
malignis, vt Iac. Almain. in 4. d. 18. q. 1. cuius opinionem de-
fendi posse tradit Nau. de orat. & horis Canon. c. 22. nu. 9.
& Castro. li. 2. de iusta hæres. punir. c. 18. dicit esse probabilem
Io. Driedo, de lib. Christi. li. 2. sec. c. 2. p. 3. art. 2. confid. 9. fol.
136. expresse sniam Almaini tuetur, & Couar. in c. Alma ma-
ter. 1. p. §. 1. nu. 1. de sent. exc. li. 6. Alij tñ vt Sot. 4. d. 22. q. 1.
art. 1. vert. ex his auit, Henric. li. 13. de exc. c. 2. §. 3. qui alios
refert, & Vgol. de eccl. cef. Tab. 1. c. 1. & 2. & inclinat Nau.
vbi sup. & in Man. c. 27. n. 13. & Cate. de auctorit. Papæ, c.
17. & Pan. in c. cū desideres, n. 3. de sent. exc. id negat: Nam
vt experientia constat, et publicos hæresiarchas exteriores

Papa non solum denunciat, sed sua snia, & iure humano ex-
coicat, & Paulus tanquam ecclesie prælati aliquos excoicat
immo hæreticū vitandum monuit, *sed post unam, aut secun-
dam corruptionem.* Vnde fallitur Nau. in d. cap. 22. nu. 9. de
orat. & horis Canonis, dicens aliquam excoicationem iure
Diuino laicam esse. Dicendū igitur est, q. cum in excoicatione
duo cõsiderari possint, nimirū potestas excoicandi, & mo-
dus seu forma excoicandi; vtique dici dēt excoicationem,
quoad illud primū, esse de iure diuino; potestas, n. excoi-
candi a Christo ecclesie data est, Matt. 18. vt superius do-
cuimus; At verò quoad sūm, de iure humano est; Quam-
uis, n. Christus eam potestatem ecclesie tribuerit, modum
tamen & formam excoicandi, & effectus hos, & illos, spi-
tuandi quem cõione Sacramentorū, & fidelium, & bonis
& suffragijs cõibus ecclesie, non præscripsit; sicut neque
constituitur quis per suspensionem a functionibus eccle-
siae arceretur; & per interdictum a Diuinis repelleretur,
sed ecclesia ipsa hos puniendi modos a Spiritu Sãcto edo-
cta, (potestate sibi diuinitus collata) iure humano a se cõ-
stituto præscripsit; vnde & ea, quæ ad bonū regimē eccle-
siae, & salutē aiatum expedierint, addere, adimere, mutare
& dispensare in eis pōt: cuius rei exemplū manifestum est
in fer. 6. Parascæus, quo tēpore, & non alio, pro hæreticis
& excoicatis orat, vt testē notauit Henric. vbi sup. Et cum
olim iure ipso tenerentur Christiani oculi excoicatum,
si illis notus esset, occulte deuitare, vt habetur in Decretis
duorum Summorū Pontif. Clem. III. in c. cum de fideis, &
& Innoc. III. in c. A nobis, 2. de sent. exc. postea tamen vno
iudē Concilia, s. Constantiense, & Basiliense (quorū decre-
tum in Bulla Mart. V. quæ incipit, *Ad euandam scandala,*
habetur) propter vitanda scandala, pericula, & timorati
scrupulos, piē & sanctē statuerunt, & sanxerunt ne quis te-
neatur cõtra administrando, & recipiendo Sacramēta, nec
in aliis officiis Diuinis vitare alios censura ligatos, nisi ho-
mo sit non solum excoicatus specialiter, id est, nominatim,
sed publicē denunciatus a iudice, aut notorius clerici percus-
sor. Excoicatio igitur, & de iure diuino, & et de iure potius
uo esse, diuersa rōne dicitur; De iure Diuino rōne potesta-
tis a Christo, Deo, & hoie, ecclesie tributa; De iure aut hu-
mano, rōne modi, & forme, quæ ecclesia in excoicando vri-
tur, & quia hominibus est collata, & per hoies exercetur,
vt dicitur in extr. Vnā Sãcta, §. est aut hæc auctor, & ibi gl.
de maio. & obe. Sed de origine excoicationis hec satis sint.

9 *Excommunicationis definitio traditur a S. Thom. in ad-
dit. ad 3. p. q. 21. art. 1. Bonau. 4. dist. 18. in vi. par. dist. q. 1.
Richard. 4. d. 18. art. 3. q. 1. Scoto 4. d. 19. §. de quinto Arti-
culo, Gabr. 4. dist. 18. q. 2. art. 1. Notab. 1. Soto 4. dist. 22. q. 1.
art. 1. §. Igitur si excommunicationem, Martino Ledesin.
2. 4. q. 23. art. 1. Adria. in 4. quaest. de Clausibus, art. 3. Hen-
riquez, lib. 13. de excom. vbi Panorm. nu. 3. Nau. in Man.
c. 27. non. Couar. in c. Alma mater, in 1. par. relec. initio,
nu. 1. & seq. qui licet inter se verbis differant, sensu tamen
non discrepant. Quia, definiunt eam esse separationem a
qualibet licita communione fidelium, cuius meminerunt
S. Th. & Panorm. vbi sup. & etiam Franciscus Arias, de Val-
deras, repet. in rub. in c. porro, de sent. excom. vbi Panorm. eam
Summistarū, Gestredii, & Hostiensis esse dicit, ne men-
tius ipsum excoicationis, quæ eam ipsam explicare volue-
runt: sicut enim cõmunio, participationem, & societatem
quãdam in rebus, sermonibus, & beneficiis significat, ita ex-
coicatio separationem ab ipsdē importat, vt satis colligitur
ext. Nihil 1. r. q. 3. vbi dicitur separatio quãdam, & c. De il-
lis, & c. certum est, 24. q. 1. Quam definitionem Panorm. refellit
tanquam nimis generalem, eo quod hac ratione, tot essent
species excoicationis, quot sunt species communionis,
& quia secundum hanc definitionem iudex secularis posset
excommunicare, quia posset priuare quem a commu-
nitione hominum, & tamen talis separatio non est proprie*

ADDITIO.

* Adde. Et in hoc loco nota verba tex. c. absit, 1. r. q. 3. ibi in
fine Eiectus de ecclesia rabido Demonum ore decerpitur,
& gl. notat dicens; Hoc olim fiebat ad literam, hodie tã-
tum Sathanae traditur, vt citius conuertatur.

B

excommunicatio de qua nunc agitur.

10 *Excommunicatio igitur in genere, vt se extendit ad maiorem, & minorem, sic definiti potest. Excoicatio est censura ecclesiastica a canone, vel iudice ecclesiastico prolata, qua Christianus a communione ecclesie quoad fructum, & suffragia generalia, & eius contactu fidelium excluditur. Quae definitio ex predictis authorib. colligitur, & optima est, sicq. intelligenda.*

Primo, n. dicitur Censura ecclesiastica id est pena, vt superius ca. 1. diximus, quae particula loco generis ponitur, censura n. tres illas, scilicet excoicationem, suspensionem, & interdictum continet. Quatenus, de ver. sign. Additur, ecclesiastica, vt distinguatur a censuris, & penis civilibus, & secularibus; vel vt significetur, quod quamuis censura habeat aliquid fundamentum in scripturis, nulla tamen est censura iure Diuino introducta, sed omnes introductae sunt iure ecclesiastico, id est, auctoritate ecclesiae, vnde fit, quod a quacunq. que censura ecclesia ab soluere possit.

Secundo, ponitur, A Canone, vel iudice ecclesiastico prolata. Homo enim, & ius censuram hanc ferre possunt, vt Doctores cõter concludunt. Innoc. in cap. 1. de tent. exco. Hostiensis in Summa, Tit. de sent. exco. Pan. in rubr. de sent. exco. & nos in sequentibus dicemus, cum de ea efficiet, excoicationis agemus. Tunc autem vt recte notant Tho. de Argenti. 4. d. 19. q. 1. art. 4. & Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Notab. 1. incidit quis in excoicationem a canone latam, quando facit aliquid, quod expresse prohibitum est sibi per modum statuti sub pena excoicationis lata sententiae, statum enim ac illud facit sine aliquo alio mandato iudicis, cõfetur excoicatus: Tunc autem incidit in excoicationem a iudice latam, quod vel a iudice excoicatus denunciatur, vel cõtumaciter se hõet cõtra monitionem, vel præceptum iudicis vialatum lata sententia excommunicationis. Et dicitur, a iudice ecclesiastico, quia separatio, quae fit per iudicem secularẽ, regulatiter non est excoicatio, vt notat Pan. in rub. n. 3. de sent. exco. 1.

11 *Tertio dicitur, Quia Christianus, Quia excommunicationis capax non est, qui non fuit factus Christianus per fidem, & Baptismum; non, n. priuari potest ecclesiae communionem, qui nunquam ad eam admissus fuit arg. cõis Christianus, 1. q. 3. & c. Gaudemus de diuort. & colligitur ex 1. Corin. 5. Quid mihi de his, qui foris sunt iudicare? Quod si quis semel baptizatus sit, licet postea fidem abneget, quia tamen remanet character indelibilis, semper subiacet ecclesiasticae potestati, & excommunicari potest.*

12 *Quarto dicitur a communione ecclesie quoad fructum, & suffragia generalia eius, & contactu fidelium excluditur. Quibus verbis denotatur proprius effectus censurae excommunicationis. Nam cum triplex bonum fit in communicatione, & participatione ecclesiae, & fidelium, ad quam communicationem admittimur per baptismum, qui est ianua Sacramentorum; quorum Primum est in conuersatione exteriori qua fideles conueniunt ad orationes, & conuersantur simul in quæst. cibo, salutatione, & alijs id genus. Secundum est in receptione Sacramentorum, tam vnus ministras, & alius suscipit, & in alijs suffragijs ecclesiae, vt sunt sacrificia, orationes publicae, quae a ministris in persona ecclesiae fiunt. Tertium est, in actibus legitimis spiritualibus, siue in bonorum spiritualium participatione, quae fit vel ratione intentionis, dum vnus pro alio orat, vel aliud suffragium facit, vel ratione charitatis, quae facit omnes vnum esse in Deo, iuxta illud Psal. 118. Participes ego sum omnium timensium te. (Ex hoc enim quod fideles sint in charitate, & omnes fideles vnum corpus constituunt in Christo, Rom. 12. 1. Corin. 12. Ephel. 4. vnusquisque fidelis participes est bonorum omnium, quae fiunt in ecclesia, sine aliqua alia applicatione quemadmodum in corpore natura li singula membra participat bona totius corporis, de qua mentio fit in Symbolo Apostolorum, vbi dicitur: Credo Sanctam ecclesiam, Sanctorum communionem. Omnes enim qui in charitate sunt, quia proximos amant, iuxta illud 1. Ioan. 4. Hoc mandatum habemus a Deo, vt qui diligit Deum, diligit, & fratrem suum.) cõsequenter bona sua eis et communicant; (communia sunt enim amicorum boni) vnde orante vno fidele existente in charitate, reliqui omnes existentes in charitate, illius orationis participes sunt etiam illis, qui orant; aut merentur, de alijs fidelibus non*

cogitantibus, & vnus pro alio satisfacit, etiam illo nesciente, pro quo fit satisfactio. Sicut igitur triplex bonum est in quo fideles communicant, vt tradunt S. Thom. in addit. 3. p. q. 2. art. 1. Alexander de Ales. 4. par. q. 2. l. memb. 1. art. 2. Bonau. 4. d. 18. in vit. par. d. q. 1. Durand. 4. dist. 18. quæst. 3. Thom. de Argenti. 4. d. 19. q. 1. art. 4. ad 4. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Notab. 1. Caiet. tom. 1. opusc. tract. 19. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 1. versio. Igitur si excommunicationem. Ledesin. 2. 4. q. 2. art. 1. Natuin Man. c. 27. nu. 17. & 18. Co. uar. in c. Alma mater. 1. par. relect. initio. nu. 2. de sent. exco. lib. 6. & alij, ita etiam triplex e contrariõ est priuatio boni, (est. n. excommunicatio nihil aliud, vt ratio nominis docet, quàm priuatio communionis.) Quamuis igitur ad suffragia generalia, siue temporalia, quae sunt in conuictu civilis, siue quoad spiritualia, quae proprie sunt suffragia ecclesiae, & consequenter quoad communionem bonorum primi, & secundi generis, his omnibus priuatur excommunicatus maiori excommunicatione, ita scilicet, ne ille excommunicatus communicare possit alijs, nec alijs sibi in publicis orationibus, aut sacrificijs, neque et in orationibus priuatis quas ipsimet fideles inter se instituunt, neque cum alijs officium Diuinum audire põnt, neque etiã cum alijs hominibus in actibus civilibus communicare valet, vt suis locis fufius dicitur. Bona verõ tertij generis excommunicatio non tollit, charitatem enim excommunicatio non aufert, sed sublatam supponit, & ita operatur priuatiõ non quidem, vt nonnulli putant, exclusionem a gratia Dei, sed declarationem exclusionis iam factae per peccatum mortale, vt ait Nau. in Man. c. 27. nu. 17. & alias exteriõres penas, vt suo loco dicemus. Hic igitur excoicationis in cõsensus est, quae definitio facile aptari potest tam maiori, quàm minori excommunicationi, nam praedicta simpliciter conuenit maiori, vnde excommunicatio maior definiti potest Separatio a communione ecclesiae quoad Sacramenta, & suffragia eius, & quod contactum fidelium. Excommunicationem verõ minoris, quae non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participat, secundum aliquid tantum conuenit, vt ait S. Tho. in addit. 3. p. q. 27. art. 1. ad 4. vnde definiti potest, Excommunicatio minor separatio a participatione, & communione Sacramentorum tantum a bonis. Ex Gabr. 4. d. 18. quæst. 2. art. 1. Notab. 1. Soto 4. d. 22. quæst. 1. art. 3. Francisco Atlas in repet. in rub. o. portio. num. 3. de sent. exco. Henricus lib. 1. 3. de exco. c. 3. 1. & colligunt DD. ex c. si celebrat. de cler. exco. min. Ex qua definitione multa inferuntur.

13 *Primum est. Quod quoad Doctores docent excommunicationem maiorem priuare hominem a communionem bonorum ecclesiae intelligendi sunt de bonis primi, & secundi generis tantum non tertij; Nam quamdiu quis excoicatus est, nec ab ea absolutus, siue sit in gratia siue nõ, priuatur communionem, consortio, & societate fidelium, & participatione Sacramentorum tam actiua quàm passiua, & cõis ecclesiae suffragijs, quae nec bona sua cõicare nec orare intendit pro excoicatis, nisi vt respiciant ab inobedientia, & redeant ad gremium ecclesiae, vt recte notant Dur. 4. d. 18. q. 3. nu. 5. Si verõ quis contritus sit in gratia, etiam si excoicetur, & ab ea nondum absoluitur, non priuabitur cõmunionem bonorum tertij generis, quae in gratia, & charitate fundatur, secundum quam diximus merita fidelium ad oes existentes in charitate extendi. Cuius rõ est, quia ante quã quis excoicetur, si peccauerit mortaliter, iã charitatem amisit, & ita charitas nõ auferretur per excoicationem iustã, sed eam praesupponit ablata, per peccatum mortale cõmissum. Vnde sequitur, quod si quis sit verè excoicatus, & tamen sit in charitate, (vt cum quis percussit clericum, & contritus) sit iam excommunicatio illa non priuat hominem illam communionem fidelium, quae fundatur in charitate, vt docent Sotus in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1. versio. atamen dubium, & Ledesin. 2. 4. quæstio. 23. artic. 1. Quia quamdiu manet in homine, ratio & fundamentum illius communionis, tam diu habet homo ius ad illud: & consequenter cum cõmunionem hãc in charitate fundata sit, quã diu manet charitas, manet etiam cõmunionem illa. Sicut quia consecratio fundatur in charactere Sacerdotali, quicunq. & quandiu in hac vita quis illum habet, cõsecrare potest.*

14 *Secundum est*, Quod bona primi & secundi generis, etiam malis, & peccatoribus conueniunt, & ab ecclesia auferri, aut applicari possunt fidelibus; bona vero tertij generis solis iustis competunt, nec vlla applicatione ecclesie indigent nec ea ab homine auferre potest, sed illa solus homo peccando mortaliter perdit ex Soto in 4. d. 22. q. 1. art. 2. ver. Nihilominus in fine. Quo sensu Gab. 4. dist. 18. qu. 2. art. 1. Notab. 3. Coroll. 3. dixit ecclesiam per excommunicationem non damnificare hominem sed ostendere damnificatum, & ante eum S. Bona in 4. dist. 18. in vlt. par. dist. q. 2. do. cuit, ecclesiam non damnificare, sed ille, qui est contumax, & peccat, seipsum damnificat; sed ecclesia ostendit eum damnificatum, vt sic saltem malum suum erubescat, & desinat. Et si quodammodo magis damnificaret, hæc aggrauatio damni ad vilitatem ipsius finaliter, secundum intentionem ecclesie ordinatur. Et licet Sotus vbi supra. ver. igitur si excommunicationem, hoc dictum Gabrielis carpat; tamen in eo sensu quo illud Bonau. & Gab. docuerunt, vt dictum est, sine periculo defendi potest; certum enim est, excommunicationem iuste latam, bona spiritualia in charitate fundata non tollere, sicut ne que spem aut fidem tollit quamuis quoad alia excommunicatio iusta plurimum noceat ex quo ea impeditur, quod minus Sacramenta suscipiamus, & suffragiorum ecclesie participes simus, quibus gratia etiam augetur & amissa recuperatur.

15 *Tertium est*, Quod caute legenda est glos. in ca. Quodcumque in verb. Facit ecclesia. 24. q. 1. que asserit, excommunicationem iustam quoad Deum parum aut nihil operari, nec ecclesiam excommunicando vllam vim potestatis exercere, sed solum ostendere ligatum, & esse extra gratiam Dei. Quam glosam Panor. in rub. de sent. ex com. nu. 4. facit leniter refellit. Conar. autem in c. Alma mater, initio prioris par. num. 8. de sent. excom. lib. 6. expresse asserit a veritate catholica plane alienam esse. Sicut etiam hæretica plane est illa Lutheri assertio in artic. 13. dicentis, *Excommunicationes sunt tantum pœne externæ & nec priuant hominem communibus spiritualibus ecclesie orationibus*. Immo artic. 24. ait. *docendos esse Christianos plus deligere excommunicationem quam timere, eo quod Innoc. III. in c. cum medicinali de sent. excom. lib. 6. dicat, quod excommunicatio sit medicinalis*. Que assertiones a Leone X. confirmantur, sicut & assertio illa V. Viclefii dicentis ecclesiam excommunicandi potestatem non habere, in Concil. Constant. sess. 8. & 19. condemnata fuit. Ceterum superius ex scripturis, & Patribus docuimus, ecclesiam excōdicandi potestatem a Christo accepisse, quæ et Apostolus Paulus non semel, sed ter saltem vt tradit Sotus 4. dist. 19. §. de 3. art. exercuit eodemque veritate Ga. 4. d. 18. q. 1. art. 2. hac rōne cōfirmat, Quia Christus ordinans regimen ecclesie (quod B. Petro commisit Ioan. 21. *Pascite oues meas*) dedit omnem potestatem ad bonum, & vtile regimen ecclesie necessariam; vnde cū excommunicandi potestas necessaria, & vtilis sit, tum ei, qui excommunicatur, (siquidem vtile est ei, quem beneficia, & monitiones pie non corrigunt, vt timor pœne, & cōfessionis suæ coercent, vt a malo resipiscat, & non pereat, c. corripiantur, 24. q. 3. felix etenim dicitur illa necessitas, quæ nos ad meliora perducit) tum etiam ecclesie, id est, congregationi fidelium, (vile enim est vt ouis morbida, & membrum putridum separetur ab ouili, & corpore, ne sana et inficiant. c. relectanda, 24. q. 3. quod fit per excōcicationem,) conueniens plane erat vt hanc ecclesie potestatem Christus traderet. Ecclesiam vero iuste excōdicando multa operari non tantum quoad ecclesiam militantem, vt voluit Glosa, aut quoad pœnas externas, vt docuit Lutherus, sed et quoad Deum, & quoad penam interiore, ex inde constat, vt fufius Cai. to. i. opu. tra. 19. ledesim. 24. q. 23. art. 1. & Cou. vbi sup. num. 6. probant, Quia ecclesia non frustra orat pro suis, immo multa bona illis confert, orando enim pro suis fidelibus, adiuantur fideles ad gratiam acquirendam, vel gratie augmentum, ad bene operandum, ad declinandum a malo, ad resistendum diabolo, quæ sunt maxima bona, quæ tamen excommunicato non conceduntur, quia ecclesia per excōcicationem priuat illum orationibus suis; vnde constat quod a multis internis bonis excōcicatio separet. Huius rei testis est S. Aug. qui in l. i. cōtra aduer.

legis & prophetarum, c. 17. affirmat, *gravius malum esse excommunicari a sacerdotibus Dei, quam si quis gladio feriretur, flammis absorberetur, aut feris obcyeretur*. Idem etiam Hieron. serm. 68. de verbis Apostoli, & refertur in cap. omnis Christianus, 1. 1. q. 3. ait, *omnis Christianus quia sacerdotibus excommunicatur, Sathana traditur*. Quomodo? quia scilicet extra ecclesiam diabolus est, sicut in ecclesia Christus: ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab ecclesiastica communione remouetur. Hæc ille. Quibus verbis vt constat, extra ecclesiam intelligit Augustinus, non ecclesiam materiale, non extrinsecam communionem, sed extra Christum, vt erudite Caietanus vbi supra notat, Replicando autem dicit, *quasi diabolo traditur quia non traditur diabolo possidendus, sed corripiendus*. Id quod ex 1. Corin. 5. colligitur, vbi Apostolus Corinthium illum qui patris uxorem acceperat, *Sathana tradidit in interitum carnis*, & ex 1. Timoth. 1. vbi idem S. Paulus, ait, *se Hymeneum, & Alexandrum tradidisse Sathana, vt discant non blasphemare*. Et certelice per peccatum hi prius bona ex parte in demonis seruitutem venerant, nihilominus in maiorem Sathana potestatem posita per excommunicationem a S. Paulo traduntur; alioquin enim nec Corinthius ille a demone fatigatus in interitum carnis conaretur, vt spiritus eius saluus esset in die Domini nostri Iesu Christi: nec Hymeneus, & Alexander didicissent non blasphemare. Vnde Pan. in rub. de sent. exco. n. 4. expresse ait, quod diabolus maiorem habet potestatem in eo post excommunicationem, quam ante, & citat legē cū gl. in c. Audi deniq. 11. q. 3. vbi gl. in ver. Sathana, ait, quod diabolus habet potestatem in eo, sicut in pecore suo, & facit c. Miramur, §. his auctoritatibus, in fine, 24. q. 1. id quod etiam tradunt Hof. & Io. And. in c. ita quorundam, de Iudæis. Bonis igitur spiritualibus & internis excōcicatio priuat, & non solum externis; ideoque non diligenda, vt in pie sensit Lutherus sed timenda est, vt pie docuit S. August. tract. 27. ad c. 6. Ioan. & habetur in c. Nihil, 11. q. 3. vbi ait, *Nihil sic debet formidare Christianus, quam separari a corpore Christi. Si enim separatur a corpore Christi, non est membrum eius, si non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius, & S. Hieron. vt refertur in eo. c. Nihil, §. Item Hieronymus. Quorum remisseris peccata, id est, quibus ecclesiam interdixeris, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, ipsi iam in regni celestis clausa erit*. Quid igitur excommunicatio sit, & quibus bonis fideles priuat, iam ex dictis constat.

18 *Excommunicatio varie diuiditur*; Primo enim diuiditur in maiorem, & minorem, hæc diuisio concessa est ab omnibus, & colligitur ex c. pen. & ibi glosa. in verb. Non tantum minori, de sen. exco. & ex c. 1. & gl. ibi. ver. speciem, de excep. l. 6. & ex gl. in c. Engeltrudam. verb. Anathemate 3. q. 4. Gab. 4. d. 8. q. 2. art. 1. & S. Th. in addit. ad 3. p. q. 21. a. 1. Dur. 4. d. 18. q. 3. n. 5. & alij omnes eam agnoscunt, vt Sor. 4. d. 22. q. 1. art. 1. Na in Ma. c. 27. n. 1. Vgo. de cens. eccl. Tr. 3. c. 5. Henric. li. 13. de exco. c. 2. §. 2. qui dicit esse diuisionē analogi in sua analogata post Io. Maio. 4. d. 18. q. 1. & Na, in tra. de dat. & promiss. No. 4. n. 8. Dicitur Maior, respectu habito ad minorem, sicut e contra Minor dicitur, non vt quidam volunt propter paruitatem obiecti, sed respectu maioris, quia est pars maioris excōcicationis vt ait Sor. 4. d. 22. q. 1. art. 1. §. cōtra nomina, quæ Sacramentis, & alijs bonis priuat. maior. n. actiua & passiuā participatione Sacramentorū, & fidelium exteriori conuictu priuat; minor vero sola participatione passiuā omnium Sacramentorū priuat, si celebrat, de cler. exco. ministr. vbi id habetur de excōcicatione minori, & c. pen. de sent. exco. vbi id dicitur de excōcicatione maiore, & ibi gl. eum DD. & c. Engeltrudam, 3. qu. 4. & Pan. & DD. in rub. de sen. exco. & Theologi fere omnes in 4. d. 18. & Franciscus Arias de Valderas rep. in c. porro, de sen. exco. n. 3. Na. in Man. c. 27. n. 1. Dicitur etiam Minor vt vult Sotus loco vlt. cit. quia minoribus peccatis incurritur; cum tamen maior, vt notat Nan. in Man. c. 27. num. 9. post Palud. in 4. dist. 18. q. 1. art. 1. & communem, non nisi propter mortale incurritur. Ab effectibus igitur maior, aut minor excommunicatio dici sapinus solet, maior enim causat plures & grauiores effectus; minor vero pauciores, & non ita graues, vt cōstabit ex ijs, quæ de vtriusque effectibus inferius dicemus. Excommunicatio maior dicitur

perfecta; minor verò imperfecta quodammodo excomunicatio est, eo quod minor aliqua tantum cōmunionem, maior verò omni exteriori cōmunionem ecclesiæ priuat, vt notauit Vgol. de eccl. cōf. Tab. 3. c. 5. vnde a S. Th. in addit. 3. p. q. 21. ar. 1. ad 4. dicitur non habere perfectam rationem excomunicacionis, sed aliquid tantum ipsius participare, nec definitionem excomunicacionis ei totaliter conuenire, sed solum quoad aliquid, & Innoc. III. in c. illa quotidiana, de elect. & Pan. ibidem nu. 4. vocant eam excomunicacionem simplicem, quia scilicet priuat tantum cōmunionem Sacramentorum, cum tamen maior, & Sacramentorum, & hominum cōmunionem, & sic duplici cōmunionem nos priuet. Illud pulchrum est, quod notat Henriquez vbi supra, quod licet magna pœna sit priuari passiva Sacramentorū receptione, & in primitiua ecclesia graue erat cōmunionem priuari; nunc tamen non tam graue reputatur priuari Sacramentis, quæ rarius homo sumere solet, cum tamen suffragia, conuictus, & alia quæ prohibentur maiori passim concurrant. His igitur omnibus de causis excomunicatio maior, aut minor appellatur.

19 Circa hanc diuisionem, illud solum obseruandum in presentiarum est, quod excomunicatio maior simpliciter & absolute dicitur excomunicatio, non sic excomunicatio minor; vnde quotiescūque præcisè ponitur ista vox [Excomunicatio], intelligitur semper de maiori, nunquā autem de minori, nisi addatur hæc vox, quod minor; ita colligitur ex c. penul. de sent. excom. glossa & DD. ibi Panor. ibi. nu. 2. & in c. Quod in dubijs, eod. num. 1. & in c. illa quotidiana, nu. 8. de elect. Seco. 4. dist. 19. q. vnica art. 5. Ioan. Maior. 4. d. 18. q. 2. Gab. 4. d. 18. q. 2. ar. 3. dub. 1. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 2. non longe ab initio Syluest. verb. excom. 1. nura. 18. Tabiena. verbo. excom. 2. §. 7. Angel. verb. excō. 2. §. vlt. Nau. in Man. c. 27. num. 1. in fine, & in extrau. de dat. & promiss. Notab. 4. num. 8. vbi id fusè docet. Couar. in calma mater. p. 1. §. 8. num. 5. de sent. excom. l. 6. Vgol. de cens. eccl. Tab. 2. c. 25 §. 1. Henriquez lib. 13. de excō. c. 2. §. 1. Paulus Parisius Consentinus repet. in cap. venerabilem, nu. 13. de except. qui hoc verum esse docent, non solum quando excomunicatio profertur ab homine, vt colligitur ex d. c. penul. de sent. excom. sed etiam quando profertur à Canone, vt Nauar. Couar. & Paris. expresse notarunt. Cuius dicti varias rationes afferunt, vel quia in concernentibus animæ periculum tuorum interpretatio faciendā est, c. iuuenis de sponsal. c. ad audientiam, c. significasti. 2. §. Quod si discerni non possit. de homic. vnde cum excommuniens possit intelligere de maiori & minori, tutius est de maiori interpretari. Vel quia verba intelligi debent secundum consuetudinem. c. ex literis. 1. de sponsal. sed communiter appellatione excomunicacionis intelligimus de maiori, vt constat. ita Panor. Tab. Couar. & Henriquez. & summa Angelica vbi supra, vel quia vt ait Couar. cum excomunicatio spiritalis pœna sit, lata & instituta ad hominum contumaciam comprimendam, parum operaretur, si de sola minori intelligeretur, cū eadem fere operetur peccatum mortale, quæ excomunicatio minor scilicet priuationem Sacramentorum, excomunicatio autem maior maxima pœna est. c. corripiantur. 24. q. 3. & contumaciam optime comprimit, ideoque de ea, simpliciter lata intelligi debet. Quam etiam rationem dant Anch. in c. statuius, de sentent. excom. lib. 6. Felin. in capitulo. pen. de sentent. excomunic. verficulo. Tertio opōnitur, & alij quos refert & sequitur idem Cou. vbi supra. Vel quia cum genus sit analogum ad maiorem & minorem, analogum per se sumptum in potiori significatione sumitur. sic Ioan. Maior. 4. dist. 18. q. 2. & fauet Vgol. cit. maxime cum excomunicatio maior, effectus minoris excomunicacionis in se contineat. Quæ omnes rationes quamuis fortassis non ita efficaciter reprobent, factis tamen eam illustrent, accedente communi interpretatione & cōsensu hominum, qui multam in rebus moralibus intelligendis & exponendis valere debet, vt præfati Doctores communiter affirmant.

20 Secundo diuiditur excomunicatio maior in iustam, & iniustam ita gl. in Summa, 11. q. 3. Nau. in Man. c. 27. nu. 2. Henriquez lib. 13. de excō. c. 2. §. 2. Vgol. de eccl. cens. Tab.

1. c. 3. §. 1. Ad iustitiam excomunicacionis requiruntur tria: Primum est, vt sit causa iusta & rationabilis propter quā feratur. arg. c. Sacro. §. caueat etiam. de sent. excom. & c. 1. eod. lib. 6. c. Nemo episcopus, 2. q. 1. c. Nemo episcoporum 11. q. 3. Pan. in d. c. Sacro. num. 4. Secundum est, vt debito modo feratur. d. c. Sacro. de sent. excom. & c. 1. eod. lib. 6. Tertium est, vt animo recto ab habente potestatem, id est, a proprio iudice feratur. Et quia malum est ex defectu cui iuscumque circumstantiæ, hinc fit, vt quolibet horum deficiente, excomunicatio sit iniusta, & ita iniusta erit, aut ex causa, quia sine iusta causa lata est. arg. c. venerabilibus, §. porro. de sent. excom. lib. 6. c. cum cōtingat. de offic. deleg. Aut quia ordinem iudex non adhibuit traditum in d. c. Sacro. & in c. 1. de sent. excom. l. 6. Aut quia malo animo, ex odio, ira, amore, metu censuram, tulit. multis enim modis id fieri potest, vt colligitur ex ciuidicet. 3. q. 7. ca. Quatuor, 11. q. 3. cum duobus seq. & ciuidicare. & c. Episcopus presbyter. §. si ergo eadē causa & q. vbi pulchre hæc omnia describuntur. & glo. in Summ. 11. q. 3. & in c. Sacro. in verb. iusta, de sent. excom. Panor. in c. ab excomunicato. nu. 10. de rescrip. vbi optime hanc rē tract. S. Th. in addit. 3. p. q. 21. art. 4. Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. concl. 8. Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 3. & alij passim, & legendus est Dur. 4. dist. 18. q. 4.

21 Tertio diuiditur penes efficaciam, scilicet quod alia sit valida & efficax; alia inualida, & nulla; & quidem valida est omnis excomunicatio, quæ est iusta; quæ autem sit inualida, & nulla, suis locis explicabitur.

22 Quarto diuiditur ex causa effectiua in excomunicacionem a iure, vel ab homine latam, vt communiter tradunt DD. in rub. de sent. exco. vbi Pan. & alij. Host. in Summa Tit. de sent. exco. §. Quis possit excōicare Bona. 4. d. 18. in vlt. par. d. q. 2. Th. de Argen. 4. d. 19. q. vnica. ar. 4. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Not. 1. & ar. 2. cōc. 4. Ang. ver. excō. 1. Ta. ver. excō. 2. §. 11. Con. in c. Alma mater. §. 10. Henriquez lib. 13. de excō. c. 2. §. 21. & alij Excomunicatio, quæ est a iure seu statuto, manet in perpetuum, & obligat in perpetuum quemcumque facientem actum pro quo ipsa lata est. Quæ verò est ab homine, non est perpetua, nec incurritur pro illo actu pro quo est lata, nisi quamdiu viuat ille qui tulit, vel quamdiu manet in officio: vtraque tamē vbi semel est incurta durat in perpetuum, nisi relaxetur. Quæ distinctio & doctrina colligitur ex glo. in c. Nobis. 1. verb. Non nisi subditū de sen. exco. Pa. ibi n. 12. Ant. 2. p. Sum. tit. 2. c. 74. Na. in Ma. c. 1. n. 2. & 40. vbi in illo n. 2. expresse docet, sententiam excōicationis latam ab homine, moti mortuo latore aut a motu eo ab officio, qd intelligitur quoad eos, qui eam non incurrit, antequam ille moreretur, aut priuaretur, si n. semel incurritur manet donec relaxetur, vt diximus, & idem tradit Henriquez vbi sup. Cuius rōnem tradit Vgol. de eccl. cens. Ta. 1. ca. 9. §. 4. Quia lex, cum sit norma & regula vitæ humanæ, publicè interest ne facile tollatur, sed perpetua sit. Vnde plurimum scire refert, an quis sententiam hominis aut iuris, seu per modum iuris latam cōtra pœna excōicationis, violet. Hinc Nau. in Man. c. 27. n. 73. Summa corona de excō. c. 9. art. 1. in 3. p. Mart. Alph. de Vinal. in Candel. de excō. n. 54. Vgol. cit. Henriquez vbi sup. in annot. lit. X. docent excōicationes Bullæ cōmencendas esse latas à iure, nec morte Pontificū expirare, prout tres Summi Pontifices Pius V. Greg. XIII. & Sixtus V. exposuerunt, de qua re latius nos lib. 3. agemus.

23 Quinto diuiditur Excōicatio lata ab homine, in generalē, & specialē. arg. c. A nobis. 1. de sent. exco. Nau. in Man. c. 27. nu. 2. Henriquez lib. 13. de excō. §. 2. & cōis DD. cōsensus.

24 Sexto diuiditur excōicatio penes potestatem absoluedi, in referuatam, & non referuatam. Quæ est ab homine, cōiter referuata est suo auctori, vel eius successori, ita vt nec per superiorem eius absolui possit nisi de eius scientia. Cou. in c. Alma mater, §. 12. n. 3. in fi. Quæ est a iure, si est referuata, a nemine regulariter pōt absolui præterquā ab eo cui referuata est. Si autē nulli referuata sit, absolui potest ab episcopo, immo et à proprio parochio in foro cōscientiæ quia hoc ipso quod conditor Canonis eam non referuat, alijs concedere videtur arg. c. Nuper. de sent. excom. glossa ibid. verb. tunc erit absolutio. Panor. num. 5. S. Th. in ad-

in addit. 3. par. quæst. 24. art. 1. Bon. 4. d. 18. in ult. par. dist. 9. 6. Gab. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 3. dub. 6. Angel. verb. absolutio, 1. §. 2. Couar. in d. c. Alma. §. 12. numer. 5. qui alios in hanc sententiam refert, licet ipsemet contrariam opinionem sequatur, de qua re quid sentiendum sit, nos fufius libr. 2. exponemus, vbi quæstionem hanc examinabimus.

De causa efficiente excommunicationis, Homine, & Lege, & necessarijs in homine, vt eam valide ferat.

Cap. V.

SYMMARIVM.

- 1 Efficiens causa excommunicationis est Homo, & Lex esse potest.
- 2 Iuristarum inter se dissentio de potestate excommunicandi.
- 3 Excommunicandi potestas a S. Petro in primis, ac alijs suis successoribus a Christo tradita est.
- 4 Duplex potestas a Apostolis, & eorum successoribus communicata est ordinis scilicet, & iurisdictionis.
- 5 Omnis, & solus iudex ecclesiasticus ius dicendi habens in foro exteriori, iure ordinario excommunicare potest.
- 6 Clericus esse debet, qui excommunicationis sententiam fert.
- 7 Apostoli in cæna Domini primum sacerdotes constituti sunt.
- 8 Clericus iurisdictionem ecclesiasticam habens, etiamsi solum primam tonsuram habeat, excommunicare potest.
- 9 Episcopus electus & confirmatus, licet sacerdos non sit, excommunicare potest.
- 10 Abbas electus & confirmatus, etiamsi sacerdos non sit, monachos suos excommunicare potest.
- 11 Vicarius Generalis episcopi, dummodo primam tonsuram habeat, excommunicationis sententiam ferre potest.
- 12 Clericus coniugatus nec excommunicare, nec beneficia, aut pensiones, absque speciali Papæ privilegio, recipere valet.
- 13 Laicus excommunicationis sententiam iure ordinario ferre non potest.
- 14 Laicum iurisdictionis spiritualis capacem sola consuetudo reddere nequit.
- 15 Laico facultas excommunicandi, aliasque censuras ferendi, a solo Summo Pontifice, non autem ab alijs ecclesie Prelatis, tribui potest.
- 16 Femina, nec excommunicare, nec censuram aliam ferre potest.
- 17 Femina ex Papæ privilegio excommunicare, & predicare potest.
- 18 Baptesimo nondum initiatus excommunicationis sententiam ferre nequit.
- 19 Iuridictio ecclesiastica ad excommunicationem ferendam necessaria est.
- 20 Subiectus alicui quoad iurisdictionem qui non est, excommunicari ab eo non potest.
- 21 Excommunicatio ratificari nequit, sed aut statim valet aut non valet.
- 22 Seipsum quis per sententiam excommunicare non potest, & quamobrem.
- 23 Paræ pari excommunicari, aut alia sententia astringi nequit, & quare.

- 24 Parcs quinam censeantur in hac materia.
- 25 Inferior superiorem suum excommunicare non potest, & quenam huius ratio sit.
- 26 Superior quis dicatur in presentis materia.
- 27 Episcopus Archiepiscopum suum non excommunicat, etiamsi in sua diœcesi, quæ tamē in eius Archiepiscopi prouincia est, delictum committat.
- 28 Archiepiscopus delictum committens in diœcesi, quam suus suffraganeus habet in Prouincia alterius Archiepiscopi, ab eo excommunicari potest, & quamobrem.
- 29 Episcopus iurisdictionem temporalem tantum habens in aliquos, excommunicare illos non potest.
- 30 Abbas Casinensis iurisdictionem spiritualem & temporalem in omnibus suis castris, & villis obtinet.
- 31 Excommunicare alium qui vult iurisdictionis usum impeditum non debet habere.
- 32 Suspensus ab officio tantum, quæ iurisdictionis sunt, valde exercere potest.
- 33 Excommunicatio ab excommunicato occulto & tolerato lata an valeat.
- 34 Occultè excommunicatus & excommunicare, & alios actus iurisdictionis valide exercere potest.
- 35 Excommunicatus publicus, publicum habens officium, valide excommunicare potest, dummodo non sit denunciatus excommunicatus, nec notorius clericus percussor.
- 36 Episcopus excommunicatus denunciatus, aut notorius clericus percussor, alium valide excommunicare nequit.
- 37 Vicarius Episcopi excommunicati, denunciati, & alium valide excommunicare non potest, & quare.
- 38 Excommunicatio ab inferiori lata, cui id a superiori suo prohibitum fuit, non valet.
- 39 Vicarius Episcopi, Episcopo in hostium potestate existente, excommunicare non potest.
- 40 Iudex recusatus, in recusantem excommunicationis sententiam ferre non potest.

Excommunicationis causa efficiens & homo est, & lex, vt superius dictum est, de quibus suo ordine dicendum est primo quidem de homine. Est autem non parua inter ipsos Iuristas in hac re controuersia, vt notat S. Bon. 4. d. 18. in ult. p. d. q. 3. Quidam n. dixerunt quod potestas excommunicandi solum est in episcopis. Alij vero dixerunt, quod non solum est in episcopis, sed et in Archiepiscopis, Archidiaconis, & Abbatibus, & alijs prelatibus. Tertij dixerunt, quod hoc competit his, & et Sacerdotibus parochialibus. Et certè licet in hac materia Canonistarum sit dicere, Quia, tamen Theologorum est dicere. Propter quid, tanquam scientie superioris, & altioris, vt optime S. B. vbi supra notauit. Hoc igitur in primis manifestum est, & ab omnibus concessum, hanc excommunicandi potestatem a Christo acceptam esse, qui ea præ omnibus, & in primis Petro, ac alijs successoribus suis concessit, vt habetur in c. Quodcumque 2. q. 1. & c. Soli 2. q. 5. Nobis autem, de maior. & obed. & in Extr. Vnam Sanctam. Est autem hæc auctoritas, & ibi gloss. de maior. & obed. & Bon. vbi sup. Vnde in Apostolis hanc eandem potestatem Episcopis tradidit, in quorum locum episcopi successores sunt, in nouo. d. 21. Sot. 4. d. 22. q. 2. ar. 1. cõcl. 1. ver. 2. ad probatur. Vgo. de eccl. cens. Part. 6. l. id quod euidenter superius ex Mar. 18. deduximus. Quia vero duplicis est potestatis concessio tradit Doc. S. Thom. addit. 3. p. q. 2. ar. 1. Alex. de Ales in 4. p. q. 22. m. b. 1. ar. 2. Bon. vbi sup. Dur. 4. d. 18. q. 4. n. 7. Scot. 4. d. 19. q. vnic. ar. 5. Gab. 4. d. 18. q. 2. ar. 1. No. 2. 10. Bach. 4. d. 17. ar. 2. Vnam ligandi & soluendi in foro pænitentia, in quo agitur cõtra Deum, & hominẽ coram sacerdote, & de quo sacerdos nihil pot. verbo, vel signo manifestare alijs, Ad tẽram ligandi & soluendi in foro iudiciali, in quo agitur cõtra hominẽ ad hominẽ, Vtiq. Excommunicandi potestas non ad primam potestatem, sed ad secundam spectat. id est excommunicatio non ad potestatem ordinis, sed ad potestatem iurisdictionis spiritualis & ecclesiasticæ fori iudicialis exten-